Ч. 40 Неділя 21 лютого (5 марта) 1899. Рік IX

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в агенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Вісти політичні.

(До ситуациї. — Внесене Кляіча в дальматиньскім соймі. — Новий проект угоди в угорскій палаті послів. — Nar. Listy з нагоди ческого сойму. — Хіну розривають зі всіх боків. — Справа Пікарта. — Арештованя в Мадриді).

З Задару доносять, що дальматиньский сойм ухвалив внесене пос. Кляіча, висказуюче правительству жаль, що у внутрішній службі урядовій уживає ся ще німецкого язика.

На вчерашнім засіданю угорскої палати послів взяв президент міністрів Сель назад предложеня угодове, котре свого часу вніс був президент міністрів Банфі, а предложив новий проект угоди з просьбою, щоби палата взяла єго під нараду по ухваленю провізориї буджетової закона о рекрутах і повелї войскової. З порядку дневного слїдувала коротка розправа над провізориєю буджетовою, котру ухвалено значною більшостию. За тою провізориєю голосувала також партия народна.

Відложене скликаня ческого сойму аж на посьвятах викликало в молодоческих кругах немиле враженє, а Nar. Listy пишуть з сеї нагоди: Здає ся, що як би й не випали конференциї німецких партий опозицийних в справі їх жадань, то сойм збере ся аж по сьвятах. Сесия має тревати два місяцї — час занадто короткий, щоби упорати ся з всїлякими пильними справами, які ждуть на сойм; міродайні круги не бажають того. Мимо всяких завірень, адрес і обіцянок єсть все ще в державнім житю давний централїстичний напрям. Та й тепер, коли центральний парлямент перестав вже грати свою ролю, противлять ся тому дуже, щоби репрезентациї краєвій дати більше значіня та перенести до неї точку ваготи державної управи. Не робимо з того ніякого закиду правительству, бо знаємо, що добра воля не може усунути перешкод для поліпшеня. Але з вдячности за то, що в інтересї национальної рівноправности зроблено, остерігаємо перед всяким оптимізмом зі взгляду на ревізию істнуючого устрою. Тому ставив би централїзм опір, доки був би ще в силї рушати бодай одним мязом.

До Times доносять з Пекину: Італїяньский посол зажадав онодги в Цунґ-лї-Ямені (уряді для справ заграничних), щоби Італії віднаймлено залив Санмун на вуглеву стацию під тими самими услівями і з подібним кругом впливу, як відступлено Німеччинї в Кіао-чу. Італїя жадає також, щоби до сеї маючої їй віднаймити ся области долучено ще й три острови положені недалеко побережа і право будувати зелїзницю з заливу Санмун до озера Паянґ. Дальше жадає Італїя, щоби їй при будові зелїзниці і в копальнях признано такі права першеньства як Німеччинї в провінциї Шантунґ. — Дальше доносить та сама ґазета: Бельгійский посол зажадав від Цунґ-лї-Ямену надання концесиї в Ганкау на будову двірця зелїзниці до Люган. В цїлій провінциї Шантунґ настали якісь непокої. Дальші запутанини можуть довести до того, що Німеччина вмішає ся і мабуть в формі окупациї возьме місто Антунґ, що має добру пристань недалеко І-чоу-фу. Тимчасом настала застоя в переговорах в справі німецко-анґлїйскої зелїзниці з Тієнтсїну до Чінґкіянґ а порозуміне відложено на дальший час. Німцї обстають за тим, щоби шлях тої зелїзниці, котрий переходить через Шантунґ, був вилучений від тої зелїзниці і щоби Німеччина в справі сеї части зелїзниці порозуміла ся сама з Хіною. Також жадають Німцї, щоби ту часть сеї зелїзниці, котра виходить з Цінанфу та іде аж до І-чоу-фу будували і адмінистрували Німцї тай щоби вся служба безпечности на сім шляху була в німецких руках.

Вчера відбувала ся дальше в палаті карній розправа в процесї Пікарта о компетенцию суду і остаточно палата карна рішила, щоби Пікарта і Леблюа з причини фальшованя і робленя ужитку з фальшованих документів і за зраду змісту актів в справі Драйфуса та Естергазого, покликати і поставити перед суд цивільний а в инших справах чисто войскових признати компетенцию суду войскового.

Вчера арештовано в Мадриді шефа іспаньскої ескадри, котра була під Манїлею, адмірала Монтехо (Montejo) і шефа арсеналу в Кавіте. Має бути арештований також ґенерал Лінарес.

---

5)

ІНДИЯ, ЇЇ НАРОДИ І ЇХ ІСТОРИЯ.

(Після Пфлюк-Гартунґа, Танера, Веґнера і др. зладив К. Вербин.)

III.

Коли Европейцї стали перший раз добирати ся до Індиї і португальска займанщина. — Як Голяндцї перепечили Анґлїйцям і перший початок анґлїйскої всхідно-индийскої компанії. — З помічника купецкого полководець і політик. — Анґлїйцї в „Чорній дїрі". — Борба Анґлїйцїв з Французами о пановане в Індиї. — Розширене і укріплене анґлїйского панованя в Індиї.

(Дальше).

Істория учителькою житя. То, що діяло ся кількасот лїт тому назад, діє ся і нинї таки в наших очах, хоч може в трохи зміненій формі. І нинї видимо, як одна держава европейска наперід другої старає ся покласти основи свого панованя в Африцї і в Азиї; як Анґлїя, Франция, Німеччина і Росия, ба навіть і Італїя, старають ся всякими способами, коли не силоміць, нїби ізза якогось місіонаря вирвати Хінї кусень землї, то бодай винаймити від неї яке місто на 99 лїт — читай: на вічні часи — щоби опісля при нагоді, котру можна легко собі знайти, розширити своє пановане, і в імени цивілїзациї розграбити чужі землї, та з вільних або стремлячих до свободи народів поробити рабів захланности і цивілїзованої пажерливости. І нинї таки в наших очах стара европейска держава стратила свої величезні кольонії, ізза котрих текло богато невинної крови, а на її місце стають другі панами чужого майна. І знов та сама история: чуже не гріє; ледви що ті нові пани станули на чужій землї, як вже наставили ся другі, щоби їм її відобрати, а нарід, що хоче вибити ся на волю, що хоче жити своїм власним, питомим житєм, що хоче бути своїм паном на своїй земли, а не чужим рабом, клене ся явно перед цїлим сьвітом, що за свою свободу і волю буде бороти ся до послїдної каплї крови.

Оттак забирали чужі землї у всхідній Індиї европейскі держави одна по другій; одна видирала другій то, що тамта забрала первістним і законним властителям; але і то правда, що ті первістні властителї пераз самі гнули карки і наставляли плечі. По Португальцях і Іспанах прийшли Голяндцї; сим старали ся відобрати їх посілости Анґлїйцї а Анґлїйцям завидували Французи. Остаточно всїх перемогли Анґлїйцї, і суть панами в Індиї до нинїшного дня, а первістні властителї индийскої землї ледви тепер стали думати о тім, як би внов вндобути ся на волю.

Початком теперішної величезної британьско-всхідно-индийскої держави був — перець і купецка завість. Анґлїйцї завидували Голяндцям їх здобутків на индийских водах а Голяндцї взявши в свій монополь всю торговлю корінну, підвисшили цїну перцю, вивоженого до Анґлїї майже в трое. Се так обурило льондоньских купцїв, що они основали спілку, котрій королева Єлисавета надала послїдного дня 1600 року привилей на всхідно-индийску торговлю. Товариство се мало зразу лиш 125 акций з капіталом 70.000 фунтів штерлїнґів. То був початок британьско-всхідно-индийскої компанії. Товариство се давало величезні зиски, розрастало ся і розширяло круг свого дїланя, і при помочи правительства набрало дуже великого значіня. З Португальцями упорали ся Анґлїйцї борзо, але Голяндцї держали ся ще на островах. Анґлїйцї були длятого змушені кинути ся більше на півостров индийский. Тут основали они свої кольонії в Мадрасї (1639), в Бомбаю і Калькутї, а для кольоній винаймили від индийских князїв по кілька квадратових миль землї. Міста в Індиї мали тогди ще зовсім индийский характер; Анґлїйцї не мали ще на стілько войска, щоби боронити хочби лиш тих кількох лихо збудованих кріпостий, а звязь з матерним краєм була дуже трудна.

Початок однакож до пізнїйшої держави був вже зроблений. Британьска компания мала право держати своє власне войско і вести війну, та заключати мир на власну руку; она мала також право установляти суди для своїх людий. Акционери вибирали раду управляючу з 24 директорів, а та рада іменувала знов президентів або ґубернаторів трох головних кольоній і установляла для них прибочну раду.

Португальцї стратили вже були власть в Індиї а значіне Голяндцїв стало дуже упа-

Новинки.

Львів дня 4-го марта 1899.

— **Іменованя.** П. Міністер судівництва іменував судовими ад'юнктами авскультантів: дра Конст. Лішку для Любачева, Лейбу Марка для Тлустого, Казим. Кшановского для Немирова, дра Ром. Ковшевича для Солотвини, Стан. Ґерстмана для Дрогобича, Валер. Пашковского для Печеніжина, Тад. Волянина для Зборова, Мир. Гординьского для Яворова, Ів. Вагнера для Обертина, Вяч. Паклерского для Краківця, Тад. Лучаковского для Збаража, Діон. Німентовского для Галича, Володисл. Бекера для Заболотова, Стан. Славика для Угнова, Алекс. Поповича для Радовець і Леон. Шеца для Вижниці, Кар. Туниковского для Кутів, Каз. Земброня для Залозець, Арт. Кромпа для Богородчан і Володим. Сенкевича для Солотвини.

— **Перенесеня.** П. Міністер судівництва переніс ад'юнктів судових: Ів. Ґайльгофера з Самбора до Підгаєць, Фр. Марамороша з Печеніжина до Стрия, Ів. Вербовского з Заболотова до Самбора, дра Герша Сервішера з Радовець до Черновець, Людв. Рамского з Товстого до Перемишля, Йос. Праґловского з Кутів до Станиславова, Чесл. Вуйціцкого з Підгаєць до Перемишлян і Руд. Штадлера з Вижниці до Сучави.

— **Зміна в нотариятї.** П. Міністер судівництва переніс нотаря Генр. Шейба з Печеніжина до Мостиск.

— **Обмежене руху поїздів товарових в неділї і сьвята.** В цїли збільшеня часу відпочинку для персоналу зелїзничого, зарядило ц. к. Міністерство зелїзниць обмежене руху поїздів товарових в неділї і декотрі сьвята (другий день сьвят Великодних і Зелених) на час від 1-го марта до 31-го серпня с. р. Внаслїдок сего перевозить ся в згадані дни лиш посилки поспішні і такі товари, котрі взагалі вимагають скорого транспорту, як живі звірята, артикули поживи і т. н., инших товарів не буде ся перевозити у ті дни. Звертає ся також увагу, що в неділї і сьвята принимає ся і видає ся лиш посилки поспішні і то лиш в годинах на се призначених. — Львів, в лютім 1899. Ц. к. Дирекция зелїзниць державних.

— **Музей Василя В. Тарновского.** Звістний Українець В. В. Тарновский з Києва, дарував свій славний музей до міста Чернигова, а чернигівске ґуберниске земство на послїдній своїй сесиї, що скінчила ся дня 18 лютого с. р., ухвалило визначити 20.000 рублїв на будову в Чернигові окремого будинку на музей Тарновского. В. Тарновский посьвятив для того музея енергію і труди цїлого свого житя, не згадуючи вже о материяльних жертвах. Музей Тарновского містить дорогоцїнні скарби до історії України з давнїйших і з новійших часів.

— **З Коломиї.** Дня 7-го н. ст. марта дане буде в Коломиї заходом товариств: Руского жіночого кружка і Лїтературно-драматичного аматорске представлене. Відограна буде народна штука зі співами і танцями М. Кропивницкого: „Дай серцю волю, заведе в неволю“. Старанний добір сил аматорских, режисерия і ласкава співучасть Вп. Івана Биберовича і співи Бояна під управою свого неоцїненого диригента о. Куриляка запевняють тому представленю знамениту удачу.

— **Фальшівники гроший,** про котрих процес в Чернївцях ми писали, засуджені як слїдує: Хаім Відман на три роки, Яків Відман на чотири роки, а Лястер на півчетверта року вязниці. Шварц увільнений.

— **Дві нещастні пригоди** лучили ся сими днями у Львові. Именно на головнім двірци зелїзничім переїхала на смерть зелїзнича машина Фабіяна Цигана, робітника занятого відмітуванем снїгу, а знов при ул. Берпштайна ч. 12 упав з рущтованя І. поверха до пивниці 17-лїтний каменярский ученик Йосиф Гевак і погиб нещасний на місци.

— **Пяна смерть.** Андрух Проць з Мостів великих в повіті жовківскім, повертав оноді пізним вечером в товаристві кількох сусідів з коршми до дому. Був так пяний, що не міг як слїд поспішати за своїми товаришами, отже они лишили его на дорозї, не клопочучись зовсім, що з ним стане ся. Проць усїв на снїгу, щоби відпочати, а небавом заснув і замерз.

— **Крадіж в радимняньскім суді.** Дня 19. жовтня 1898 рано прибіг до мешканя начальника суду, п. Рінецкого, возьний з вістию, що в ночи були в суді злодії. Начальник пішов до суду і пересьвідчив ся, що в ночи порозбивано в цїсьох комнатах шафи і підручну зелїзну шафу та забрано з неї 310 зр., коралї і годинник вартости 30 зр. а крім того пачку циґар і мошонку з 1 зр. 50 кр. Дня 12. грудня посварила ся Олена Пронь з своїм братом, Николою Величком, і зізнала перед командантом жандармерії в Радимнї, що Величко розбив касу в суді, а гроші прогуляв з дївчатами. В наслїдок того арештовано Величка, котрий вже перше був два рази караний за крадїж, раз 5-лїтною, другий раз 2-лїтною вязницею. По арештованю признав ся до крадежи, але коли довідав ся, що в руки жандармерії видала его сестра, обжалував еї мужа, Лавра Проня і еї, о співучасть, а крім того вмотав ще в справу і комірників Пронїв Яроша, та его любку Параньку Куриіль. — Сими днями відбула ся в Перемишли перед судом присяжних розправа против всїх обжалованих, і трибунал засудив Величка на 5 лїт, Проня на 3 роки тяжкої вязниці, а за співучасть Олену Пронь на 4 місяці, а Яроша на 3 місяці вязниці. Параньку Куриіль увільнено.

— **З причини снїжної заметїли** здержано рух всїх поїздів на шляху Тересин-Іване пусте, від дня 2. марта, на час около 3 до 4 днїв.

— **Сумний конець веселої коршемної забави.** До коршми в Кульпаркові прийшло вчера пятьох робітників, а коли собі підпили, почали бити склянки і ломити всьо, що їм впало в руки. Наполоханий коршмар візвав помочи жандармів, котрих явило ся двох, аби зробити якийсь лад. На їх вид двох з пяниць зараз утїкло, один дав ся спокійно арештувати, а лиш четвертий Юрий Вільгельм кинув ся на жандарма, почав его бити кулаками та штовхнув его в груди так, що той аж заточив ся. Не маючи иншого виходу, добув жандарм шаблї і пробив нею Вільгельма завдаючи ему дуже тяжку рану в груди. Візвано помочи ратункової стациї, котра осмотрила раненого, а відтак відвезено его до карного суду.

— **Похибка.** Дочки пастора Ганзена післали на виставу кухарок в однім місті Швециї величезний марципановий торт в тій надії, що одержавши нагороду зроблять старенькому батькови приятність. В кілька тиждпів пізнїйше прийшов до паннів Ганзен лист саме в часі, коли цїла родина сидїла при обіді. В листі було ось яке письмо урядове: Судиї семої ґрупи виставової, що

дати, коли Анґлійцям влїзли в дорогу Французи. І они основали собі були индийске товариство торговельне та закупили собі місто Пондішері, 100 миль понизше анґлїйского Мадрасу, котре й до нинї належить до Франциї. Тут зробили они собі склад зброї на побережу Короманделї. Якийсь час був межи обома кольоніями спокій, але заздрість купецка і ненависть росли аж остаточно прийшло до війни, до котрої дали причину не лиш запутанини в Европі але й деякі події в самій Индиї.

В 1707 р. утворила ся була в полудневій Индиї самостійна держава, независима від великого Моґула, зі столицею Гайдерабад. Але під верховною властию сеї держави було богато поменших, котрих володїтелї були кождого часу готові до всїляких інтриґ. З того скористали Французи, а іменно французкий ґубернатор в Пондішері Діпле (Dupleix). Він знав дуже добре индийскі відносини і впав на гадку оснувати в Индиї велику державу на лад европейский. Він позискав був собі набоба з Аркота, володїтеля того краю, на котрого побережу були міста Мадрас і Пондішері і рівночасно заняв Мадрас та прогнав звідтам Анґлїйців. Тимчасом прийшло межи Французами і Анґлїйцями в Европі до мира і Діпле мусїв віддати Мадрас назад.

Але до спокою все-таки не прийшло. Діпле користав з незгоди индийских володїтелїв, обсадив трони в Гайдерабадї і Аркотї прихильними собі людьми і запанував фактично в цїлій полудневій Индиї. Нараз знайшов ся великий противник Французів в особі анґлїйского помічника купецкого, 25-лїтного Кляйва, котрий справі индийскій надав зовсїм инший напрям і став ся основателем великої британьскої державы в Индиї.

Роберт Кляйв (Clive) походив із старої анґлїйскої родини, але в молодих своїх лїтах, хоч дуже здібний, був великим непотрібом. Родичі его були дуже раді з того, що він яко 18-лїтний молодець дістав лихо платну посаду писаря при всхідно-индийскій компаниї в Мадрасї. Тут ему зразу зле вело ся; до роботи в канцеляриї не мав охоти, з своїми товаришами жив в незгоди, затужив за краєм зачав хорувати і навіть два рази хотїв відобрати собі житє. Коли Французи заняли Мадрас, він втїк щасливо і вступив яко підофіцир до войска, а коли настав мир вернув знову до Мадрасу. Поступоване французкого ґубернатора в Пондішері спонукало Анґлїйців поставити свого кандидата на престол в Аркотї і з того прийшло до війни. Кляйва іменували тогди капітаном і дали ему 500 людий, з котрими він заняв місто Аркот і через два місяцї боронив ся против 10.000-ої армії свого противника. Від сеї пори став Кляйв самостійним командантом і причинив ся найбільше до скріпленя становища Анґлїї в Индиї.

По десяти лїтах своєї дїяльности підупав був Кляйв на здоровлю так, що мусїв вертати до Анґлїї. Тут зробили ему величаве принятє, але й на тім був конець. Він незадовго стратив гроші і постановив вступити назад на службу до всхідно-индийскої компанії, а король іменував его полковником. Та якраз в пору. Бенґальский набоб[1]) Сураджа Даула, вишукав собі причину в тім, що Анґлїйці в Калькутї збровять ся і постановив їх прогнати. Напав отже на їх кольонію в Калькутї, зловив 146 Анґлїйців та замкнув їх до так званої „чорної дїри“ вязниці 11 стіп довгої а 18 широкої, де з них одної ночи 123 погибло серед страшних мук. То стало ся в червни 1756 р.

Кляйв дістав тогди приказ, щоби пімстив ся за той злочин. На чолї 900 Анґлїйців і 1500 сепоїв[2]), виступив він против двайцять разів сильнїйшого противника, здобув Калькуту і пустив ся до столиці набоба. Той перепудив ся і став просити ся, а компанія пристала на его услівя і постановила заключити мир. Від сеї пори став Кляйв зовсїм инакше поступати; для него було тепер добре кожде средство, що вело до цїли, чи то було честно або справедливо — про те було ему байдуже; він мав лиш одно на оцї, щоби розширити своє, чи радше пановане компанії, котрій служив. То показало ся в короткім часї.

Недалеко Калькути були ще й другі европейскі кольонії, Чандарнаґор, французка і Чінсурах голяндска. Коли в Европі вибухла семилїтна війна а внаслїдок неї Французи і Анґлїйці виступили ворожо против себе, скористав Кляйв з сеї нагоди і напав на Чандарнаґор, здобув місто, забрав всї запаси і взяв 500 Европейців в неволю. Сураджа Даула, котрий держав з Французами, страшно розлютив ся, але не мав відваги виступити против Анґлїйців рішучо. Він лагодив ся разом з Французами до війни против Анґлїйців, а з того скористали его домашні вороги, таки его свояки та индийскі достойники і зробили заговір против набоба. Кляйв мав в тім свою руку, бунтував потайком одних против других, обіцював то сим, то тим свою поміч, щоби остаточно, коли прийде пора, використати хитро одних і других. Отже він піддержував заговірників, а ті обіцяли дати ему велику нагороду, коли він поможе їм скинути набоба з престола. Він згодив ся на то, дурив набоба і успокоював а відтак несподївано напав на него. Очевидно мусїв числити на поміч заговірників, коли відважив ся напасти на набоба з малесенькою горсткою людий.

---

[1]) Слово „набоб“ походить від арабского „навваб“, що значить „намістник“ а відтак і „князь“. Був се нїби шляхотский титул тих намістників великого Моґула, що правили поодинокими провінциями у всхідній Индиї. Від слова „навваб“ пішло перекручене „набоб“ і означає не лиш взагалї тих индийских вельмож, що ще уважають ся пануючими в Индиї, але й всїх, що розбогатїли в Индиї і грають ролю пануючих князїв.

[2]) Сепоями — sepoys — звуть ся анґлїйскі вояки индийского походженя.

обнимає відділ ставнний, уділили паннам: Мінні і Бетті Ганзен золотий медаль за виставлену пробку матеріялу до покриваня підлоги в стайнях і оборах. Судиї постановили признати нагороду без переведеня — як того вимагають приписи — хемічного розбору, в пересьвідченю, що навіть коні сьвіжо підковані не будуть могли ушкодити так тревалого матеріялу.

— **Довговічність**. На Угорщині померла на днях 128-літна женщина Андрієва Сеґечкі. — У Відни помер найстарший мешканець сего міста Л. Кон, що числив 112 літ. Обох старушків загнала до гробу зрадлива інфлюенца.

— **Помер** о. Мих. Гарбиньский, греко кат. парох в Якубовій Воли коло Дрогобича, дня 26-го лютого в 80-тім році житя, а 50-ім сьвященьства.

— **Ліцитация**. Урядова Gazeta Lwowska оголошує розписанє публичної ліцитациї на будову шляху з забудованем з причини розширеня стациї Переворск. Обчислені кошти будови виносять 220.774 зр. а.в. Дотичні пляни, услівя і опис будови, цінники і т. д. можна переглянути в ц. к. дирекциї зелізниць держав. улиця Красицких у Львові (відділ консервациї і будови зелізниць, двері ч. 380 поверх 3). Запечатані оферти можна вносити найдальше до дня 14 марта с. р. до години 12 в полудне, а отворенє внесених оферт наступить того самого дня о 2 годині по полудни (час Львівский).

Господарство, промисл, торговля, гіґієна і вихованє.

Добрі ради.

— Єдність і згода господарів могла би мати велике значінє, як би не лиш господарі одного села, але й цілої охрестности знали ся і поступали після одного з гори добре обдуманого пляну. Тогди могли би они ось що осягнути: Насамперед могли би они продукувати однакове збіже, однакові ростини господарскі і однакову худобу, а відтак установляти однакові ціни. Так зробили торік німецкі господарі в Ганновері, котрі взяли ся садити городовину на продаж на торгах і до фабрик прятанин (консервів). Они установили, що на вязанку шпараґів, котра важить кільо, не сьміє більше іти як лиш 25 штук і за сотнар не сьміє ніхто менше брати як 47 марок (28 зр. 20 кр.); за гірші шпараґи установлено ціну 38 мар. а за найгірші 18 мар. за сотнар. Так само установлено ціну на горох 8 і пів марки за сотнар, а на фасолю 4 марки за сотнар. В наслідок того кождий із господарів мав красний дохід зі свого города. Управа шпараґів так розширила ся в Німеччині, що там торік лиш в самій бравншвайґскій провінциї було 25 гектарів шпараґів готових до вибираня а 40 гектарів засаджено новими шпараґами.

— Як обходити ся зі сьвіжо спровадженими ростинами. Дуже часто буває, що хтось спроваджує собі щепи або инші ростини, посадить їх, а они не приймають ся; він відтак жалує ся, що его городник, чи хто там, оциганив, а не розважить того, що то може і він сам зробив собі шкоду, бо не знав як обходити ся зі спровадженими ростинами. Длятого подаємо тут в сім ділі кілька рад. Насамперед коли хтось хоче спроваджувати собі які ростини, нехай їх вчасно замавляє, доки єсть ще достаточний запас і єсть в чім вибирати, бо пізнійше пришлють єму то, що ще лишило ся. Коли прийде посилка, то треба уважати на погоду, яка єсть на дворі. Коли суха весняна погода, то треба посилку розпаковувати в холоднім місци, корінє треба оглянути, і котре ушкоджене, пообтинати острим ножем аж до здорового дерева, а так само і галузе. Щоби ростини прийшли де себе, то закопує ся їх у вохку землю або вставляє ся груду з корінем в дощівку або в намул. Сьвіжо засаджені деревця і ростини треба засланяти від сонця. Рано і вечером треба ростини підливати. Коли деревця прийдуть при сильнім морозї або замерзлі, то не треба допустити до того, щоби нагло відійшли, розтаяли, бо в противнім случаю згинуть. Длятого треба їх уставити в холоднім місци і облити студеною водою; ще ліпше, коли їх уставить ся в холоднім місци, де би не могли змерзнути і завине ся корінє. Коли опісля потеплїє і ростина розтаяла, можна корінці попритинати і засадити. Коли деревця прийдуть в осени підчас слоти, то можна їх зараз садити, але добре єсть помастити їх на зиму розробленою глиною або вапном.

— Саджа добрим гноєм для ростин вазонкових. Саджу розпускає ся насамперед в горячій воді, а відтак, уживає ся її до підливаня ростин у вазонках додавши її трохи до звичайної води, уживаної до підливаня. Але саджею можна лиш тогди підливати, коли ростини у вазонках вже ростуть. Саджею можна також посипати зимою суниці в городї. Она добра також на гній для зрізованця.

— Маса до гектоґрафу. Намочує ся в 235 ґрамах води 100 ґрамів дрібно покришеної желятини; відтак додає ся до тої маси 830 ґрамів ґліперини і ту мішанину огріває ся у воді (вложивши горнятко з мішаниною в кипячу воду), при чім треба заєдно добре мішати, аж зробить ся одностайна маса. Ту ще теплу масу виливає ся опісля в приготовлену бляшанну форму. Коли хоче ся, щоби та маса довго держала ся і не псовала ся, додає ся ще трохи саліцилевої кислоти.

Переписка господарска.

П. Т. в Ч.: Що то за раса худоби „сіментальˮ і чи то добра раса для наших господарів? — Сіментальска худоба єсть то порода альпейскої або швайцарскої раси т. зв. сорокатої худоби. Сіментальска худоба єсть червона, червоно-сороката або жовто-сороката. Відзначає ся сильною будовою костий, голова єсть більше широка коротка, роги вигнені не в бік лиш до гори, ноги короткі. Ся худоба вимагає, щоби добре коло неї ходити і добру давати пашу, корови дають розмірно мало молока але за то оно товсте. Ся худоба може не конче догідна для наших господарів, але треба й то сказати, що навіть і найліпша раса буде злою, коли зле коло неї ходити і зле годувати. В сім іменно у нас біда а сему не поможе ніяка раса лиш наука господарства.

Торг збіжевий.

Львів дня 3-го марта: Пшениця 9·15 до 9·50 зр.; жито 7·50 до 7·75; ячмінь броварний 6·75 до 7·75; ячмінь пашний 5·75 до 6·—; овес 6·50 до 6·75; ріпак 10·50 до 11·25; горох 6.— до 6·50; вика 5·25 до 5·80; насїнє льняне —·— до —·—; сїмя конопельне —·— до —·—; біб —·— до —·—; бобик 5·25 до 6·—; гречка 7.50 до 8.25; конюшина червона галицка 45·— до 60·—; шведска 40·— до 60·—; біла 40·— до 50·—; тимотка 17·— до 21·— ганиж —·— до —·—; кукуруза стара 5·50 до 5·80; нова 5·50 до 5·80; хміль —·— до —·—.

Недалеко беньґальскої столиці коло Пляссей (Plassey) прийшло в 1757 р. до битви; против 50.000 Індів, що мали 53 пушок, котрі по части обслугували Французи, виступила горстка Анґлійців в силі 3200 людий, між тими 1100 Европейців, з 10 пушками. Кляйв зразу злякав ся, але відтак дав знак до битви, бо вертати ся назад хиба не було би вже поцо. Військо набоба почало стріляти але безуспішно. Около полудня дав Кляйв знак до приступу і остаточно побив часть армії набоба. Той тим так перепудив ся, що сів на верблюда і поїхав лишаючи армію на боже провидінє. Анґлійці легким способом виграли битву і запанували в богатій Бенґалії.

Набоба Сураджу Даулу убили в дорозї, а Кляйв казав тогди головного із заговірників, свояка набоба, Мір Джафіера, проголосити набобом в Бенґалії. — Тепер плати небоже, сказав Кляйв і поставив такі услівя, що хоч би й яка богата каса, не могла би була того видержати. Мір Джафіер мусів заплатити всхідно-индийскій компанії величезні суми, більше як три міліони фунтів штерлінґів (30 міліонів зр.), з чого сам Кляйв дістав около 300.000 фунтів штерлінґів. Більше як сто кораблів звозило добичу для правительства в Калькуті. За ту велику заслугу іменовано Кляйва ґубернатором всіх анґлійско-бенґальских посілостий, а набоб Мір Джафіер, щоби удержати ся на престолі, мусів відступити компанії доходи з краю, займаючого 882 квадратових миль доокола Калькути. Внаслїдок того впливало річно по 100.000 фунтів штерлінґів до каси купців. Ось яким способом розбогатіла Анґлія!

Зріст анґлийскої сили в Індиї викликав опір. Син великого Моґула став домагати ся, щоби набоб віддав єму Бенґалію і сполучившись з могучими князями пустив ся в похід на столицю набоба. Набоб хотів вже слати єму окуп, коли Кляйв прибіг єму на поміч з 450 Европейцями і 2500 сепоями. Ледви о тім син Моґула довідав ся, ледви побачив передну сторожу анґлійску, як і зараз утік зі своєю 40-тисячною армією не спробовавши навіть ставити опір. Щоби приєднати собі Кляйва, відступив єму великий Моґул ті річні доходи, які єму була винна всхідно-индийска компанія за край, який він їй відступив і так став Кляйв ленником компанії. В рік опісля вислали були Французи войско під командою ґр. Ляллї Таллендаля до всхідної Індиї. Був то дуже злістний чоловік, деспот, котрий посварив ся був зі всїма властями, з своїми офіцирами і з адміралом французскої фльоти і тим лиш прискорив побіду Анґлійців. Кляйв післав против него свого ґенерала, а сам виступив остаточно против Голяндців, котрі зачали були змавляти ся з набобом. Зовсїм несподівано приїхало з Яви сім великих кораблїв з 1500 людьми. Кляйв хоч хвилево значно слабший виступив зараз против Голяндців і побив їх на суши і на мори. Опісля пішов до голяндскої кольонії Чінсурах, де Голяндці мали свої склади, і змусив кольонію піддати ся Анґлійцям на ласку і не ласку. До кількох лїт прогнали Анґлійці і Французів з Індиї і так позістали ся самі панами, не маючи вже ніякого европейского суперника.

Кляйвови було тепер 35 літ, коли він окритий славою і з великим майном вернув знов до Анґлії. Король і міністри витали его з великими почестями, а Кляйв думав тепер о тім, як би добити ся в самій Анґлії найвисшого становища. Король іменував его бароном, він був вибраний до парляменту і скуповував масами акциї всхідно-индийскої компанії, щоби тим способом узискати в тім товаристві головний провід, але то єму не удало ся, лиш наробило ще більше ворогів.

(Дальше буде).

ТЕЛЕҐРАМИ.

Прага 4 марта. Після Politik відбудуть ся сегорічні маневри в Райхштадті в Чехії, і там буде головна кватира та в Каринтії з головною кватирою в Цельовацу.

Рим 4 марта. Стан здоровля Папи заєдно поліпшає ся. Др. Ляппоні мабуть вже від понедїлка не буде ночувати коло Папи.

Мадрид 4 марта. Королева поручила утворенє нового кабінету Селвілї.

Бремергафен 4 марта. Приїхав тут німецкий цїсар Вільгельм.

Вашінґтон 4 марта. Мек Кінлї санкционував закон о заплаті Ішпанії 20 міліонів долярів за Филипини.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера. — (Телефона число 569).